



ИСТОРИЯ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ХИМИЦИ. V. РАДИКАЛНАТА ПРОМЯНА (1945-1949) – ИЗБРАНИ ДОКУМЕНТИ

Найден НАЙДЕНОВ

Съюз на химиците в България

***Резюме.** Тази статия дава информация за конгресите на Съюза на химиците в България. Последната, пета част на тази серия, описва радикалната промяна, настъпила в живота на българските химици, последвала радикалната промяна в живота на българите с края на Царство България (15 септември 1946 г.) и създаването на нова държава – Народна Република България. Всички представени документи са били публикувани в съюзния орган – „Химия и индустрия“.*

***Keywords:** Union of the Bulgarian Chemists, history, annual congresses, communism*

Първи (XIX) свободен ОФ конгрес на Съюза на българските химици (27-28 май 1945 г.)¹⁾

Конгресът е открит от най-стария член на Съюза Радослав Матев. След това председателят на Отечественофронтовския (ОФ) комитет Васил Огнянов в приветствената си реч отбелязва, че Съюзът на българските химици, създаден през 1924 г. в “годината на тежката авторитарна реакция”, въпреки това е изграден като истинска демократична организация, създадена от отделни самостоятелни дружества със свой вътрешен живот, ръководени от свои устава, които не противоречат на общосъюзния устав. Конгресът като върховен ръководен орган се състои от делегати, изпращани от съюзните дружества, но в неговата работа могат да вземат участие и неделегати, но без право на глас. Той се свиква всяка година, за да преглежда и оценява дейността на управата на Съюза и да чертае неговата обща политика. Управителният съвет е изпълнителният орган на Съюза, който се избира всяка година. В заседанията му могат да участват всички химици, които пожелаят.

По-нататък В. Огнянов отбелязва, че политическите условия в обществеността са дали отражение върху сдруженията и организациите. “По този начин в Съюза се очертаха ясно двете идеологии - демократичната, носители на която бяха всички прогресивни елементи на химиците и фашистко-авторитарна, носители на която бяха всички реакционни елементи. Между тези две крайни групи се намираше една неоформена маса от интелектуалци, която, не притежавайки никаква идеологична подкладка, се люшкеше без компас и според вятъра на ляво и на дясно. Носителите на демократичната идеология образуваха една здрава компактна група, циментирана със солидна теоретична подготовка, поради което винаги привличаха на своя страна по-голямата част от неоформената маса и по този начин държеше ръководството на съюза в ръцете си. Групата на носителите на фашистко-авторитарната идеология представляваше конгломерат от крайно амбициозни, кариеристични интелектуалци, лишени от всякаква идеологическа спойка, вън от техните лични амбиции, и затова намираше слаба поддръжка от неоформената маса.”

Бомбардировките на София през 1943 и 1944 г. и разрушенията на града дезорганизируют целия обществен, стопански и културен живот, разстройват работата на Съюза, прекъсват връзките с провинциалните дружества и престава излизането на сп. “Химия и индустрия”. В заключение В. Огнянов казва: “Новото време налага всички обществени сили в страната да се ориентират и приобщат не само към стопанската, но и към политическата идеология на ОФ България”.

За председател на бюро на конгреса е избран Д. Далев.

Конгресът е поздравен от представители на: Министерствата на търговията и промишлеността, народното здраве и просветата, от Управителният съвет на “Българската индустрия”, от Съюза на ветеринарните лекари в България, от името на българските инженер-химици и Областната стопанска камара.

Изпратени се телеграми до: регентите, министър председателя, Г. Димитров, Общият работнически професионален съюз и близките на починалите професори Ас. Златаров, П. Н. Райков и З. Караогланов.

Но конгреса са прочетени следните реферати: “Химическата индустрия на България и ролята на химика в нея” от М. Колев; “Върху едни сериозни причини за дейното участие на химика в индустрията” от Г. Пожарлиев; “Физическият труд от гледището на химията” от М. Парушев и “Новият образователен идеал и насоките и насоките на образованието по химия” от Досю Бакалов.

Заслужава по-особено внимание отчета на временния управителен съвет на Съюза на българските химици до XIX конгрес за 1943-44 и 1944-45 г. Отчита се дейността както на Съюза, така и на неговата управа за тежкия и ненормален период от юли 1943 г. до май 1945 г. В отчета за първият период до 9.09.1944 г. се прави преглед на политическите събития в България след 1938 г. Избраният през 1943 г. Управителен съвет е имал 6 заседания, на които са приети следните по-важни решения: 1. Да се състави списък на книгите в Съюзната библиотека и да се открие читалня в съюзния дом (Бенковски 12а); 2. Избрани са комисии, които да се

явят при министрите на: благоустройството във връзка с въпроса за техническото ръководство на химическите индустриални предприятия; просветата с искане да се назначи специален инспектор по химия; земеделието с изложение да се иска, щото при всички опитни земеделски станции да се открият химически лаборатории, в които да работят химици; 3. Да се почне съставянето на история на българската химия, като за тая цел се пишат писма до по-старите химици да дадат своите спомени и данни по тоя въпрос; 4. Да се почне издаването на химико-техническа библиотека; 5. Да се посвети една книжка на „Химия и индустрия“ на паметта на покойния председател на съюза проф. З. Караогланов; 6. Да се проучи основно въпроса за създаването на институт за заклетии експерт-химици; 7. Да се увеличи тиража на сп. „Химия и индустрия“, тъй като броят на абонатите е над 2000, а се печатат в 2500 екземпляра и да е отпечати един азбучник на поместените в него материали по автори и по съдържание от началото на неговото излизане до сега.

В отчета за втория етап се прави анализ за дейността непосредствено след 9.09.1944 г. След 9.09.1944 г. 15 души членове на Софийското химическо дружество се събират в Съюзния дом, за да обсъдят отношението на Съюза към новосъздаденото положение. Повод за това събиране е появилото се във вестниците съобщение, че при Съюза е образуван някакъв ОФ комитет, който нарежда Управителният съвет да предаде незабавно делата на съюза. Понеже това събрание е свикано случайно, без предварително разгласяване между колегите и без уведомяване членовете на Управителния съвет, то се счита за неофициално, а само уведомително, без право да взема решения. Участниците в събранието считат, че колегите, които са образували ОФ комитет са действали самозванно, без да се взели мнението на намиращите се в София членове на Съюза, че някои от обявените във вестниците членове но тоя комитет не са членове на съюза, а други от тях отдавна не са в София. Взема се решение да се свика едно общо събрание на членовете на Съюза, които се намират в София, да се поканят и членовете на Управителния съвет на съюза, за да се обсъди бъдещата дейност във връзка с положението създадено в страната след 9.09.1944 г.

Това събрание се провежда на 22.09.1944 г. Присъстват повече от 30 души, от които членове на Управителния съвет са Б. Дучевски, Б. Илиева, Й. Чолаков и Г. Караиванов. Участниците единодушно възприемат програмата на новата ОФ власт и апелират към всички химици в страната да приобщат към нея своите знания, способности и възможности за изграждането на мощна, демократична, стопански и културно издигната и независима България. Установява се, че съобщеният във вестниците ОФ комитет е на 2-3 души самозванци. Събранието осъжда и порицава постъпката на колегите, обявили се самозванно за ОФ комитет при съюза. Понеже Управителният съвет на съюза е избран от конгреса през 1943 г., събранието счита, че той не трябва да се разтури, а да се попълни с още няколко души и да продължи да води делата на съюза до свикването на конгрес. За допълнителни членове са избрани Д. Далев, М. Стефанова, Ив. Митев, К. Анчев и В. Огнянов. Приема се ре-

шение общи събрания да се провеждат редовно всеки вторник и петък в 4 часа след обяд, на които да се обсъждат всички въпроси във връзка с новото положение.

На следващото събрание участват представители на Дружеството на инженер-химиците към БИАД, които предлагат да се образува един Общ съюз на българските химици и инженер-химици. Решава се да се изпрати един позив до всички химици и инженер-химици и да се реорганизира управителния съвет на съюза като се превърне в ОФ комитет, които да уреди всички подробности на обединението. Такъв комитет е избран на следващото заседание, на което се решава да се направят постъпки за прочистването на разните министерства и служби от всички фашистки елементи и за кандидатите за нови или свободни длъжности да се изискват препоръчителни писма от ОФ комитетата при обединения съюз на българските химици и инженер-химици. За издаването на тия препоръчителни писма е избрана една 7 членна комисия в състав: В. Огнянов, инж. Хр. Николов,, Ив. Митев, Д. Далев, инж. В. Белков, Кр. Илиев и М. Стефанова.

На събраниято на 15.10.1944 г. се установява, че така избраният ОФ комитет представлява една тежка машина, събира се трудно на заседания, бавно взема решения и то в едно време, когато се налага бърза и експедитивна работа. Провеждат се доста бурни разисквания. Изтъква се, че за някои от членовете на ОФ комитетата мястото им не е в него, поради съмнителна и дори профашистка дейност в миналото, което спъва работата на комитетата. Решава се комитетът да се намали на 9 души, възлага му се да ликвидира със стария управителен съвет на съюза на българските химици и да почне по-активна работа в духа на програмата на ОФ власт.

Избраният ОФ комитет на заседанието си на 18.10.1944 г. разтуря избрания през 1943 г. Управителен съвет на българските химици и избира вместо него временен управителен съвет в състав: В. Огнянов - председател, Д. Бобошевски - секретар и Ц. Стефанов - касиер и го натоварва да води съюзните дела, да организира колкото е възможно по-скорошното свикване на конгрес, който да оформи обединението на химиците и инженер-химиците и избере редовни управителни тела на новия съюз. Временния управителен съвет е утвърден от националния ОФ комитет. Той развива своята дейност в следните основни направления: 1. На заседанията през м. октомври основен въпрос е обединението на Съюза на българските химици с Дружеството на инженер-химиците. В началото се възприема становището обединението да се извърши на базата - всеки химик, независимо от учебното заведение, в което е получил образованието си, е еднакво годен за всякаква химическа дейност, след като мине съответен стаж и издържи специален държавен изпит. По-късно инженер-химиците изразяват известни резерви по така установената база за обединението и искат ръководството на химическите индустриални предприятия да се запази само за инженер-химиците. След това предлагат бъдещият общ съюз да се състои от две самостоятелни и независими секции - на университетски химици и инженер-химици. След това преговорите са прекъснати, а през януари и февруари отново подновени. Въпросът е отнесен и до Националния ОФ комитет,

който е свикал конференция с представители и на двете категории химици, където им е било внушено, че обединението трябва за да стане на всяка цена, понеже то са налага от интересите на страната; 2. Отчита се, че ОФ комитетът при съюза е представил на Министерството на народното здраве един проект за организирането на дирекцията за здравеопазна химия, с който се предвижда дирекцията да има два отдела: за изследване на хранителни и питейни продукти и общо употребявани предмети и за произвеждане на химикали, дезинфекционни и превързочни материали; 3. Съюзът на българските химици е обсъждал и въпросите свързани с откриването на отдела по индустриална химия при Висшето техническо училище за подготовката на ръководен персонал за химическото производство. То е станало с решение на правителството със съдействието на националния ОФ комитет и на правителствените политически партии и прието със Закона за бюджета за 1945 г. Това е в разрез със старото становище на съюза, че университетът можа да подготвя такива специалисти. Поради това ОФ комитетът е бил принуден да го подложи на грижливо обсъждане и намира, че откриването на отдела по индустриална химия е не само наложително, но и навременно. Обаче то налага образованието на химиците в университета да се реорганизира, така че да дава добре подготвени специалисти за други химически дейности като лабораторно-изследователска, учителска и научно-изследователска. След редица заседания с вещи лица ОФ комитетът идва до заключението, че учебното време в Химическия институт при университета да се увеличи на 10 семестъра, от които 6 - 7 да се използват за обща химическа подготовка и 3 - 4 за специализация в една от трите области, а от програмата да се изхвърлят всички дисциплини, свързани с производствената подготовка, което е задача на химическия отдел при Висшето техническо училище; 4. По проверката на дейността в миналото на някои съюзни членове - като изхожда от положението, че за да може страната да се приобщи напълно към политиката на ОФ власт, всички лица, провинили се с противонародна дейност в миналото, трябва да получат своето възмездие. Съгласно решение на комитета Софийското химическо дружество е заличило от своите списъци около 15 души и се препоръчва същото да се направи и в останалите съюзни дружества; 5. Намира се за необходимо съюзното списание "Химия и индустрия" да продължи да излиза, за да могат да се създадат по-тесни връзки между управата на съюза и химиците в страната. Въпреки липсата на средства, хартия и печатници се издава една обща книжка - бр. 5-10, с което приключва 22-та година на списанието.

Конгресът приема отчетите на управителния съвет и контролната комисия е ги освобождава от отговорност. Приема и промените в Устава, с което Съюзът приема наименованието Съюз на българските химици и инженер-химици.

Избрани са следните ръководни органи:

Управителен съвет: председател В. Огнянов, подпредседатели Д. Далев и Б. Дучевски, секретар М. Колев, касиер Д. Симов, редактор М. Парушев и членове Й. Чолаков, М. Стефанова и Б. Бончева и запасни Д. Бакалов и А. Попов.

Контролна комисия: Т. Попов, Д. Трендафилов и К. Анчев и запасни К. Каишев и Н. Бабачев;

Редакционен комитет: К. Илиев, Ив. Матев, Ив. Михайлов п. Иванов и Мл. Генчев.

Конгресът е приел резолюции по съюзното списание “Химия и индустрия” и по доклада на М. Колев на тема “Българската химическа индустрия, задачите и в обстановката на ОФ власт и ролята на химика.”

Телеграма от Москва²⁾

До Съюза на българските химици в София

Искрено благодаря за поздравите на Първия антифашистки конгрес на Съюза на българските химици. Желая ви най-добри успехи в делото за създаване и развитие на здрава химическа индустрия като важен фактор за повдигането на селското стопанство и построяването на мощна индустрия в отечественофронтовска България.

Москва, 2 юни 1945 г.

Г. Димитров



Георги Димитров (1882-1949) се връща в България (септември 1946 г.)

Двадесети редовен конгрес на Съюза на българските химици и инженер-химици (21 – 23 юли 1946 г.)

Списание “Химия и индустрия” год. XXIV, кн. 1 от септември 1946 г. съобщава, че ще отпечати материалите от XX редовен конгрес на Съюза на българските химици, а в год. XXIV, кн. 5 от 1947 г. съобщава, че отпечатването е отложено по технически причини, след което Управителният съвет решава това да не се прави, поради липса на хартия и достатъчно парични средства.

Двадесет и първи редовен (Трети свободен) конгрес на Съюза на българските химици и инженер-химици (20-23 септември 1947 г.)³⁾

Конгресът се открива с приветствена реч от председателя на управителния съвет В. Огнянов. В нея той отбелязва, че от 1200 химици и инженер-химици в България в Съюза членуват около 400 души и след като обединението на химичите и инженер-химиците е свършен факт е време всички, които работят в областта на научната и приложната химия, без разлика на тяхното образование, да се съберат в една обща химическа професионална организация.



Почетен президиум на конгреса: Васил Коларов (1877-1950)

Конгресът приема почетен президиум в състав: временният председател на републиката В. Коларов, министър-председателят Г. Димитров, подпредседателят на Министерския съвет Тр. Костов, председателят на Висшия стопански съвет Д. Терпешев, министърът на индустрията и занаятите Хр. Лилков, министърът на финансите Ив. Стефанов, министърът на благоустройството Г. Драгнев и председателят на БАН акад. Т. Павлов.

За председател на бюрото на конгреса е избрана Настя Исакова.

Приветствия до конгреса са поднесени от: Д. Терпешев от името на ВСС и правителството, министъра на индустрията и занаятите Хр. Лилков, Българската академия на науките Т. Павлов, от представители на Академията на науките на СССР и Всесъюзното химическо дружество, Министерството на народното здраве, Министерството на търговията и продоволствието, Министерството на железниците, Държавната политехника, Общия съюз на индустрията и Клоновия съюз на каучуковата индустрия, от инженерите при БИА, Българския зъболекарски съюз, Инженерно-архитектурната камара, Въздържащия съюз, Министерството на просветата, Профсъюза на химическите работници, отдела за индустриална химия при Държавната политехника,

Дружеството на работниците при опитните земеделски институти и младежката трудова бригада “Перник-Волюяк”.

Получени са поздравителни телеграми от временния председател на републиката, министър-председателя, Международния конгрес по химия в Лондон и Националната конференция на стъкларските работници.

Прочетени са реферати на тема: “Двугодишния народостопански план и химическата индустрия” от инж. М. Герасимов; “Добиването на сол у нас” от Л. Йоцов; “Преработването на изкуствения каучук” от М. Парушев; “Задачите на химика и инженер-химика във връзка с двугодишния стопански план” от Аврам Цветков; “Химия на ферментите” от проф. Ал. Спасов; “Организиране на преработката на мляко у нас с оглед на цялостното му използване като храна и индустриален обект” от д-р Н. Карапетков; “Възможностите за създаване на целулозна индустрия у нас” от Й. Чолаков; „Сулфитирането на получения от СССР квебрахов екстракт” от Г. Пожарлиев.

Делегатите на конгреса са поднесли цветя на братската могила в Парка на свободата⁵⁾ и гробовете на починалите съюзни дейтели проф. Ас. Златаров, проф. З. Караогланов, проф. П. Н. Райков, Площакот и Д. Весов.

В доклада на Управителния съвет се отчита, че броят на дружеството и членовете в тях е както следва:

№ по ред	Дружества в:	1946	1947	Отчетени
1	Бургас	19	17	17
2	Варна	23	24	24
3	Видин	6	6	6
4	Враца	7	9	5
5	Габрово	7	15	7
6	Казанлък	12	12	12
7	Перник	9	17	15
8	Плевен	22	20	20
9	Пловдив	18	35	35
10	Русе	31	25	22
11	София	131	282	240
12	Стара Загора	10	14	13
13	Търново	11	8	8
14	Шумен	7	8	8
15	Кърджали	-	5	1
16	Ямбол	-	7	7
Всичко		313	504	438

През отчетния период управителния съвет е провел 31 заседания, на които са разглеждани въпроси свързани с: Изпълнение решенията на миналия конгрес; Съюзното списание “Химия и индустрия”; Техническото ръководство на предприятията; Изграждането на единен Съюз на химиците и инженер-химиците; Изготвяне на щатните таблици; Връзките с Международния съюз по химия; Обществени прояви и участие в инициативи от стопански, професионален и друг характер; Създаване на картотека на химическите кадри у нас; Създаване на Централен химико-технологичен институт.

Отчита се незадоволителната дейност на дружествата. Общо във всички дружества са проведени 55 общи събрания и са изнесени 24 доклади.

Дават се препоръки за бъдещата дейност в следните основни направления: Изпълнение на двугодишния стопански план; Общ план за дейността на съюза и конкретен план за всяко дружество; Редовно отчитане на резултатите за извършената работа и контрол за изпълнение на поставените задачи; Изграждане на масова, единна, стегната и дейна организация на българските химици и инженер-химици; Повишаване на квалификацията и изпращане в чужбина на специалисти във връзка с новото строителство на химическата индустрия; Съдействие за създаване на високо-квалифицирани и предани кадри; Дейно участие в списването и разпространението на съюзното списание “Химия и индустрия”; Изграждане на секции в дружествата; Установяване на редовни връзки с химическите дружества в другите страни; Засилване на връзките със сродни организации.

Редакционният комитет на сп. “Химия и индустрия” отчита, че списанието се печати в 2500 екземпляра и има 2305 абонати. Дават се указания как да се осигури материално списанието и как да се наложи като любимо списание на химиците.

Участващите в конгреса 85 делегати с тайно гласуване избират следните ръководни органи:

Управителен съвет: председател В. Огнянов (84), подпредседател М. Стефанова (81) и Й. Чолаков (85), секретар А. Цветков (85), касиер Каран Будевски (85), гл. редактор М. Парушев (85) и членове: Б. Дучевски (84), Тодора Младенова (85) и В. Галев (85); запасни Ил. Воденичаров (85) и Ив. Паунов (85).

Контролна комисия: председател Кирил Анчев (85) и членове Петър Билдирев (85) и Ана Матвеева (85); запасни Богомил Гъбев (85) и Никола Спасов (84).

Редакционен комитет: Иван поп Иванов (85), Теодора Райкова (85), Досю Бакалов (85) и Любомир Желязков (85).

Участниците в конгреса са направили посещение на химическите индустриални предприятия на гара Искър.

Конгресът е приел обща резолюция с два раздела: по общата дейност на съюза и въз основа на констатациите са приети 25 препоръки; по докладите за: създаване на целулозната индустрия, обработката на изкуствен каучук, средствата за борба с растителните вредители, производството на лечебни средства, консервното производство и дейността на химика-учител.

За сливането на Съюза на химиците и инженер-химиците с Профсъюза на химическите работници

В сп. "Химия и индустрия", год. XXVI, кн. 1-2 от септември-октомври 1948 г. е публикувано писмото на Управителния съвет до дружествата на Съюза на химиците и инженер-химиците в България. В него се съобщава, че Управителният съвет на заседанието си на 14.X.1948 г. е решил Съюзът да мине изцяло към Профсъюза на химическите работници като научна секция като се позовава се на решенията на последния XXI конгрес на Съюза, проведен през септември 1947 г.

Отчита се, че в миналото Съюзът е имал своето значение, като място, където прогресивните химици и инженер-химици са провеждали борба за професионалните права на химика, за прогресивна наука, за създаване на наша собствена химическа индустрия и стопанска самостоятелност.

"Тези борби не се увенчаха през фашизма с положителни резултати - химиците нямаха професионални права, науката се преподаваше от реакционери, никаква химическа индустрия не се създаде в страната. Но дейността на нашите другари в Съюза като дейност прогресивна, обединяваща недоволните в химическата професия от фашизма, не бива да се отказва и тя е един положителен факт.

Сега тази форма на сдружение на химиците и инженер-химиците не съдейства за прогреса на химическата наука и практика. Ние сме изолирани от онези места в държавата, които работят по създаването на химическата индустрия, по проблемите на производството, по научните химически въпроси, разработвани в институтите и лабораториите. При сегашното организационно състояние на Съюза никакви планове за работа не могат да изменят качествено обемът и резултатите на дейността на Съюза и неговите дружества. Дори и да се употреби многократно повече енергия и време, ние няма да постигнем желаните резултати. А при това най-активната част на Съюза са колеги, заети на отговорни, ангажиращи времето им в държавно-административни, производствени, научни и други служби. Ще бъде основна грешка от тях да искаме да делят времето и силите си в работа, която няма перспективи за благоприятни резултати.

Нашият Съюз няма повече професионални борби. Нашата народна власт реши всички болни въпроси на професията ни, тя осигурява развитието на прогресивната наука, създава тежка химическа индустрия. От нас се иска коректно участие в това строителство. Ние ще го дадем не чрез сегашния Съюз, а чрез новата организация при ОРПС [Общ работнически професионален съюз].

В духа на горните решения на УС на Съюза, смята се за необходимо при същите условия да пристъпите по места към сливането на профдружествата на химическите работници, съгласно приложените условия.

На едно от близките заседания УС ще се занимае с датата на конгреса, за което допълнително ще ви уведоим.

Председател: В. Огнянов; Секретар :А: Цветков

Условия, при които ще се извърши сливането на Съюза на българските химици и инженер-химици с Профсъюза на химическите работници

1. Съюзът на българските химици и инженер-химици изцяло преминава към Профсъюза на химическите работници като научна секция на българските химици и инженер-химици.

2. В научната секция членуват всички досегашни членове на Съюза, като членуващите към другите профсъюзи са спомагателни членове.

3. Научната секция се занимава предимно с научна, културно-просветна и друга дейност в кръга на своята специалност.

4. Секцията не е самостоятелна организация, а поделение на профсъюза. Като такава тя ще подпомага профсъюза при разрешаване на основните задачи, стоящи пред него: създаване на кадри, подобрене на качеството на производството, рационализиране на съществуващите производства, механизацията им, въвеждане нови производства, издаване популярна литература, издаване на списанието и др.

5. Дейността на научната секция се ръководи от 5-6 членен актив, избран от национална конференция, като най-малко един е член на централното ръководство (ЦР).

6. Научната секция не може да развива дейност и да си поставя задачи вън от задачите на Профсъюза.

7. Научната секция не може да свиква отделни конгреси, а със съгласието на ЦР на профсъюза свиква национални, областни и други конференции, съвещания и пр. на членовете си, където се разглеждат и вземат становища по всички проблеми, които интересуват нейните членове, или във връзка с тяхната работа и компетентност.

8. Към профдружествата на химическите работници се образуват също такива научни секции, които се ръководят от тричленен актив, избран от годишни конференции, един от които е член на настоятелството на профдружеството.

9. Научната секция при профсъюза ще продължи поддържането на връзките си с чужбина.

10. Имуществата, движими и недвижими, принадлежащи към Съюза минават като собственост на Профсъюза. Съюзният дом ще се използва само за нуждите на научната секция.

11. Фондовете на Съюза също преминават към Профсъюза, като запазват целите, за които са предназначени.

12. Финансирането на научната секция става по бюджета на Профсъюза, където се създава специален параграф.

13. Списанието “Химия и индустрия” издавано от Съюза преминава като списание на Профсъюза на химическите работници и научната секция на българските химици и инженер-химици, като в него се отдели място за професионалната дейност. Ще се пишат популярни статии по отделните производства, достъпни за работниците.

14. Списанието ще се редактира от комитет с главен редактор, избран от националната конференция на научната секция.

15. В списанието ще има няколко отдели за различни производства, като всеки отдел ще има свой отговорник, излъчен от редакционния комитет и подчинен на същия.

16. До конгреса на българските химици и инженер-химици списанието ще излиза от името на Съюза, като Профсъюзът още от сега ще оказва дейно помощ при финансирането и пласирането му.

17. Сливането да се извърши веднага след приемане на горните условия, а на конгрес да се оформи.

Двадесет и втори конгрес на Съюза на българските химици и инженер-химици (19-20 февруари 1949 г.)⁶⁾

Конгресът е открит от председателя на Управителния съвет. Във въвеждащото си слово той отбелязва, че Съюзът съществува в продължение на 25 години като една действително демократична организация. Спира се на принципите, върху които е разработен устава и отбелязва, че през тези 25 години Съюзът е запазил своя демократичен облик и само през 1939 г. “благодарение на силния полицейски терор, който беше приложен в нашите дружества (особено в Софийското като най-многобройно) и в конгреса реакционната група взе в ръцете си управата на Съюза. Но демократичната група се стресна, стегна редовете си и още на следния конгрес отново взе управата на Съюза в свои ръце и я държи до днес.”

При новите условия “не малка задача се поставя пред нашата химия, задача, която е в тясна връзка с повдигането количествено и качествено на нашето производство, за да се повиши благоденствието на целия български народ. За да изпълни тая своя задача нашата химия трябва да извърши бързи и системни проучвания на нашите производствени надземни и подземни суровини и да установи за какво производство те са годни, да проучи съществуващите у нас възможности за тяхното пълно използване и проучи възможностите за създаването на нови несъществуващи у нас производства - задача, колкото важна и наложителна, толкова и трудна за изпълнението, за което са необходими общите усилия на всички химици”

Докладът отбелязва, че ХХІ конгрес на Съюза в една от неговите резолюции е възложил на Управителния съвет да продължи усилията за изграждане на единна организация на българските химици и инженер-химици и да подкрепи инициативата за създаване на един общ съюз на всички химически кадри. За да изпълни това решение Управителният съвет е влязъл във връзка с Централния съвет на профсъюза на химическите работници и след съгласуване с Централния съвет на Общия работнически професионален съюз (ОРПС) са стигнали до споразумение Съюзът на българските химици и инженер-химици изцяло да премине към профсъюза на химическите работници като научна секция.

В. Огнянов още съобщава, че в първите месеци на 1948 г. между техническите кадри се повдига въпроса за образуване на Единна научно-техническа организация (ЕНТО) на всички технически дейатели с висше и средно образование. В процеса на обсъждането се твърди, че в тази организация ще могат да членуват само тези техници, които са непосредствено заети в производството. Тъй като около 50 % от членовете на Съюза на химиците и инженер-химиците са учители, химици от лабораториите, пенсионери и др., те не отговарят на тези условия и няма да могат да бъдат членове на тази организация, Управителният съвет е препоръчал на дружествата и на конгреса да се възприеме преминаването на Съюза към Профсъюза на химическите работници.

За председател на бюрото на конгреса е избран проф. Д. Далев.

Изнесени са следните доклади: “Петгодишния народостопански план 1949-1953 г.” от Миладин Колев. В него той отбелязва, че през 1953 промишлеността ще увеличи своята продукция 2,2 пъти в сравнение с 1948 г. и 4 пъти в сравнение с 1939 г. Дава информация за развитието на отделните отрасли на промишлеността, транспорта и строителството. Ще влязат в действие азотно-торов завод, содов завод, целулозен завод от дървесина, целулозен завод от слама, екстракционна фабрика за колофон, карбидна фабрика и др. За първи път в България към 1953-54 г. ще се произвеждат азотни торове, минерални киселини, калцинирана сода и сода каустик, целулоза, някои неорганични химикали и др.; “Бъдещата организационна форма на Съюза” от Аврам Цветков. В него той оценява положително 25 годишната дейност на Съюза на българските химици и обосновава необходимостта от нова организационна форма за преминаване на Съюза на българските химици и инженер-химици като научна секция към профсъюза на химическите работници.

В дискусиата участват голям брой делегати и представители на Централния съвет на ОРПС.

В отчета на Управителния съвет се посочва, че в Съюза членуват 15 дружества с 448 членове както следва:

Но по ред	Дружества в:	1948 г.	1949 г.	. Отчетени
1	Бургас	17	17	12
2	Варна	24	25	16
3	Видин	6	6	6
4	Враца	9	8	7
5	Габрово	15	11	11
6	Казанлък	12	12	12
7	Перник	17	-	-
8	Плевен	20	22	18
9	Пловдив	35	35	35
10	Русе	25	26	26

11	София	222	260	197
12	Стара Загора	14	12	12
13	Търново	8	8	8
14	Шумен	8	6	6
15	Ямбол	7	3	-
Всичко		439	448	366

Членовете на дружествата се разпределят по мястото на работа както следва: от производството 126, от химическите лаборатории 91, от просветата - учители, асистенти, професори 152, от административните служби 36, от търговията, пенсионери и др. 48 - общо 448.

През отчетния период Управителният съвет е имал 33 заседания и са разглеждани следните по-важни въпроси: Оказване помощ при набиране кадри за новите химически заводи; Съдействие на кооперациите за снабдяване на лабораториите с химикали и пособия; Участие с представители във висшия технически съвет за приравняване правата на химиците и инженер-химиците; Съвместна дейност с дружеството на инженер-химиците; Предложения до Държавната планова комисия за спиране вноса на химикали, които могат да се произвеждат в България; Предложение да Министерския съвет за създаване на център, който да ръководи дейността на всички институти и лаборатории във връзка със задачите на народостопанския план; Участие в комисии по разработване на програмите за държавен изпит за придобиване право на техническа компетентност; Участие с представители в акционния комитет за създаване на единна научно-техническа организация; Контакти с профсъюза на химическите работници при ОРПС за преминаване на Съюза като научна секция към профсъюзите; Участие чрез профсъюза за разработване на правилник за категоризиране на служителите и работниците, съгласно новия закон за пенсиите.

Отчита се, че Съюзът не е успял да участва в решаването на химическите проблеми в двугодишния и петгодишния народостопански планове и че е откъснат от практическия живот в страната. Като цяло не е съдействал при реорганизирането и уедряването на химичната индустрия след нейното национализиране и че е слаба връзката му с дружествата.

През 1947-48 г. сп. "Химия и индустрия се печати в 2000 екземпляра; издадени са 10 книжки с общо 444 страници.

В резолюцията, приета от конгреса, се отбелязват постиженията и недостатъците през отчетния период.

Конгресът поставя главните задачи за осъществяване от научната секция и нейните поделения като участва и съдейства за: Създаване на норми за качеството на продукцията, разхода на суровини, материали, горива и енергия, производителността на труда, снижение на себестойността и др.; Издигане на по-високо ниво

науката в химичната практика за внедряване на нови технологии, рационализиране на производствените процеси и усвояване на нови производства; Технико-икономически проучвания при изграждане на новите химически производства; Издаване на научно-популярна литература за разпространяване на най-добрия опит на нашите химически и сродни на тях предприятия и внедряване на най-добрата техника и най-съвършените технологии в производството; Идейно и културно издигане на членовете на секцията и възпитание в дух на социалистически патриотизъм, пролетарски интернационализъм, в духа на марксизма-ленинизма и нерушима дружба с нашия двоен освободител Великия Съветски съюз; Създаване на нови химически кадри, преквалифициране на съществуващите за повишаване на техния политически и технически уровень; Задълбочаване връзките с народодемократичните страни и Съветския съюз и сродните демократични организации, обмяна на опит, литература и кадри с тях; Мобилизиране всички сили за изпълнение решенията на V конгрес на БКП; Организиране на лабораторни курсове във всички отрасли на химическото производство; Правилно използване на съществуващите химически институти и лаборатории и да не се допуска откриването на нови, чиято дейност се дублира със съществуващите.

Конгресът решава да избере чрез явно гласуване Централно ръководство на секцията без да посочва длъжностите, които ще бъдат разпределени между членовете



Вълко Червенков чете доклад за „културния фронт“ (V-ти конгрес на БКП)⁷⁾

му след избирането им. Гласували са 74 делегати и са избрани: Алипи Найденов (67), проф. Димитър Далев (65), Иван Митков (67), инж. Кирил Димов (59), Мария Стефанова (66), Миладин Колев (67), инж. Пенчо Пенев (63) и запасни: Настя Исакова (70), Васил Галев (70) и Димитър Трендафилов.

Представителят на Съюза на химиците и инженер-химиците в инициативния комитет за създаването на единната научно-техническа организация (ЕНТО), съобщава на конгреса, че на 27 и 28.ІІІ.1949 г. се свиква учредителен конгрес за създаването на тази организация. На конгрес могат да участват със свои делегати 7-те организации, които влизат в нейния състав; те се избират пропорционално на броя на техните отчетени членове. Във връзка с това XXII конгрес приема следното решение: “Членовете на досегашния Съюз на българските химици и инженер-химици,

който съгласно взетото от сегашния конгрес решение престава да съществува, могат, ако отговарят на условията (работа в производството и пр.) да членуват индивидуално в тая организация”.

Избрани са 21 делегати за насрочения за 27 и 28.ІІІ.1949 конгрес на ЕНТО.

БЕЛЕЖКИ

1. Химия и индустрия 23(1-2), 21-48 (1945).
2. Химия и индустрия 23(1-2), 13 (1945).
3. Химия и индустрия 25(1-2), 62-99 (1947).
4. По това време България е още Царство, което има временен председател на Републиката.
5. Борисовата градина.
6. Химия и индустрия 26(5-6), 220-253 (1949).
7. На този конгрес (18-25 декември 1948 г.) Българската работническа партия (комунисти) приема името Българска комунистическа партия (БКП).

HISTORY OF THE UNION OF BULGARIAN CHEMISTS. V. THE RADICAL CHANGE (1945-1949) – SELECTED DOCUMENTS

Nayden Naydenov

Abstract. *This article describes through appropriate documents the activity of the Union of Bulgarian Chemists during the years 1945 – 1949. In this period the monarchy in Bulgaria was abolished and the Peoples' Republic of Bulgaria was established under the power of the Communist Party. This historic event causes radical changes in the Bulgarian society which affect the activities of the Bulgarian chemists as well. Several documents illustrating these events are presented.*

✉ **Eng. Nayden Naydenov,**
Union of the Chemists in Bulgaria,
108, Georgi Rakovski Blvd.
1000 Sofia, BULGARIA
E-Mail: chem@fnts-bg.org